

Tesla i Teslina kosmogonija

Nikola Tesla svoju kosmogoniju nikada nije uobličio u neku sažetu formu poput knjige ali se ona ipak može doseći analizom niza njegovih objavljenih novinskih članaka, intervju a i biografskih podataka.

Kada je govorio o poreklu i ustrojstvu sveta, Nikola Tesla je često prelazio granicu između stroge nauke svog vremena, filozofije prirode i sopstvenih kosmoloških razmišljanja. Neke njegove izjave su autentične i dobro dokumentovane, dok su druge kasnije pogrešno pripisivane Tesli. Izdvojio sam one koje imaju poznate izvore.

Svet kao veliki mehanizam

„Za mene je univerzum jednostavno velika mašina koja nikada nije nastala i nikada neće prestati da postoji.“

Ovde Tesla zastupa veoma neobičan pogled: svemir ne vidi kao stvoren događajem u vremenu, već kao večni proces i mehanizam koji postoji oduvek.

Ova izjava se pojavljuje u njegovim spisima (često citiranim iz njegovog članka „Problem povećanja ljudske energije“, objavljenom u maju 1900. godine, u časopisu The Century Magazine), gde razmatra svoju mehanicističku koncepciju univerzuma.

Verovao je da kosmos prati kontinuiranu, zakonima uređenu, uzročno-posledičnu petlju. Nije „počeo“ u tradicionalnom kreacionističkom smislu – po kojem su sav živi svet, Zemlja i čitav kosmos nastali direktnim božanskim stvaranjem a ne prirodnim procesima poput evolucije - i neće se „završiti“ uništenjem, već se beskonačno razvija kroz uzajamne transformacije energije i materije.

Istu ovu logiku Tesla je primenio i na ljudska bića. Naše misli i postupke je posmatrao kao direktne odgovore na spoljašnje stimulanse. Svojom izjavom:

"Čovek je automat kosmičkih sila"

koja se nalazi u njegovom autobiografskom eseju "Kako kosmičke sile oblikuju ljudske sudbine", objavljenom 7. februara 1915. godine u američkim novinama New Yorker American, Tesla je opisao čoveka kao mehaničko biće bez slobodne volje. On je verovao da su svi naši postupci, misli i sećanja zapravo automatske reakcije i refleksi izazvani spoljašnjim uticajima i nevidljivim silama iz univerzuma. Njegova ključna razmišljanja iza ove tvrdnje obuhvataju sledeće:

Čovek kao prijemnik: Tesla je ljudski mozak posmatrao kao prijemni aparat, a ne kao samostalni izvor svesti. Smatrao je da nam univerzum šalje ideje, inspiraciju i znanje koje mi samo "hvatamo" i sprovodimo u delo.

Spoljni nadražaji: Tvrdio je da su naše odluke kontrolisane iz okruženja. Čovek reaguje na fizičke zakone, pritisak atmosfere, svetlost, zvuke i druge električne ili energetske vibracije u prirodi.

Zabluda o slobodnoj volji: Prema Tesli, naše misli i postupci su samo mehanički odgovori na spoljašnje stimuluse iz okoline i kosmičke stimuluse. Mi pogrešno smatramo rezultujuće impulse svesnim izborom, živeći pod iluzijom autonomije.

Ova filozofska misao povezuje njegov inženjerski genije sa duhovnošću, jer je celokupni kosmos video kao savršenu mašinu kojom upravljaju zakoni fizike i energije. Negiranje slobodne volje čoveka zvuči vrlo sporno i kontroverzno. Ipak, i savremna nauka govori u prilog Tesli.

U svojoj knjizi „Besmrtni um: neurohirurgov argument za postojanje duše“ – dr Majkl Egnor – neurohirurg, koji je izvršio preko 7000 operacija na mozgu, nakon višedecenijskih istraživanja nam poručuje:

Citat: **“Mozak je organ kretanja, percepcije, pamćenja i emocija. Ne postoji organ intelekta i volje.**

Mozak je organ baš kao i svaki drugi organ. Srce ima svoju funkciju - pumpa krv. Bubrezi imaju svoju funkciju - proizvode urin. Svaki organ radi svoju stvar. Mozak je takođe organ koji održava krvni pritisak normalnim, održava otkucaje srca normalnim i slično. Omogućuje nam da se krećemo, da imamo senzacije, da imamo sećanja i da imamo emocije.

Ali neuronauka jasno stavlja do znanja da intelekt, sposobnost rasuđivanja, apstraktnog razmišljanja i slobodna volja, ne dolaze iz mozga. Ne potiču ni od kakvog mesa. Nisu iz organa. To su moći naše duše. Ali te moći naše duše su nematerijalne. A pošto su nematerijalne, one su duhovne.

Imamo duhovne duše. A pošto su nematerijalne, one ne mogu da umru. To jest, stvari koje nisu materija ne mogu da se raspadnu u trenutku smrti. Dakle, to ukazuje na besmrtnost naših duša, što mislim da je takođe dokazano neuronaukom. Kraj citata.

Vrlo je interesantno da Tesla gotovo nigde ne pominje Boga i dušu iako je poticao iz duboko religiozne porodice, pošto je njegov otac bio pravoslavni sveštenik a sedmero majčine braće su takođe bili sveštenici. Mogući razlog je činjenica da je Tesla favorizovao naučni poredak zasnovan na teorijskim i eksperimentalnim osnovama u odnosu na dogmatsku religiju. Međutim, ipak je često naglašavao da su suštinski zakoni fizike univerzuma viša, gotovo božanska struktura.

Ova neobična Teslina izjava koja nije saglasna opšteprihvaćenim mišljenjima ipak je u skladu i sa vedskom filozofijom gde "Koncept 5 koša" ili Panča koša (pet slojeva svesti) opisuje ljudsko postojanje od najgrubljeg (Annamaja koša - fizičko telo) ka najsuptilnijem¹ (Anandamaja koša – telo blaženstva). Slobodna volja je dinamička sposobnost koja se locira u 4-oj, Vijnanamaja koši (omotač intelekta i mudrosti). Ovo je mesto prave slobodne volje (tzv. Purushartha) odakle se upravlja nižim omotačima pri čemu je naše fizičko telo najprimitivnija forma našeg Stvarnog Bića - "dom nagona i strasti", determinisana genetikom, okruženjem i prošlim radnjama. Ovde nema slobodne volje, već deluje inercija... Dakle vispreni Tesla nam govori isto što su znali drevni ali i savremene neuro-nauke.

U tekstu: „Najveće dostignuće čoveka“ originalno je objavljenom 6. jula 1930. godine u američkom listu New York Times, Tesla objašnjava kako ljudsko biće od rođenja upija uticaje spoljašnjeg sveta, te opisuje tri osnovna načina na koja čovek može da ostvari svoja najveća dostignuća povećanjem ljudske energije kroz borbu protiv sila koje ga usporavaju:

1 - **Smanjenje sila otpora** (Sila trenja, usporavanja): Tesla je identifikovao tri glavne sile koje deluju kao kočnice za čovečanstvo:

Neznanje: Smatrao ga je najvećom silom trenja koja usporava ljudski napredak i stvara nerazumevanje.

Glupost (Nerazumnost): Ponašanja i postupci koji direktno troše ljudsku energiju bez ikakvog stvaralačkog ishoda.

Religiozni i drugi fanatizam: Sile koje uzrokuju sukobe, netrpeljivost i troše energiju mase umesto da je usmere ka progresu.

Rešenje: Smanjenje ovih usporavajućih sila postiže se širenjem obrazovanja, razvojem nauke i težnjom ka opštem miru i harmoniji.

2 - **Povećanje pogonske sile** - da bi se povećala energija, pogonska sila koja pokreće čovečanstvo (sila kretanja napred) mora se pojačati kroz pronalazaštvo i ovladavanje prirodnim silama, posebno neiscrpnim izvorima poput Sunčeve energije, vetra i okeana.

3 - **Povećanje "ljudske mase"** - Masa u Teslinom fizikalnom modelu čovečanstva predstavlja ukupan broj ljudi, njihovo blagostanje, zdravlje i uslovi života. Povećanje mase se ostvaruje uvećanjem izvora hrane i poboljšanjem uslova života čime se podstiče rast i zdravlje populacije.

Jedna od najneobičnijih Teslinih izjava potiče iz intervjuua od 9. februara 1915. godine pod nazivom „Priroda i svrha života“, koji je objavljen u časopisu Collier's Weekly:

„Moj mozak je samo prijemnik. U svemiru postoji jezgro iz kog crpimo znanje, snagu i inspiraciju. Nisam prodro u tajne tog jezgra, ali znam da ono postoji.“

Ovaj poznati citat obuhvata Teslino uvjerenje da se ljudska kreativnost i genijalnost ne stvaraju interno, već se "primaju" iz univerzalnog izvora. Teslin vizionarski pogled na ovu ideju ističe nekoliko fascinantnih konceptata:

- Otkriće iznad izuma: Pronalazače nije posmatrao kao stvaraoce, već kao kanale ili instrumente usklađene s dubljim, već postojećim univerzalnim principima.

- Univerzalno jezgro: Vjerovao je da sve ideje, inovacije i energija proizlaze iz ogromnog, nevidljivog "jezgra" ili izvora znanja.

- Moć osamljenosti: Tesla je naglašavao da originalnost napreduje u apsolutnoj samoći, oslobođenoj od ometajuće buke vanjskog sveta, što mu je omogućilo da se bolje "usklađi" sa svojim idejama.

Materija nastaje iz suptilnog medijuma

U tekstu „Najveće dostignuće čoveka“ napisao je:

„Sva vidljiva materija potiče iz prvobitne supstance koja ispunjava sav prostor...“

¹ Pancha Kosha - The Five Sheaths of the Human Being, <https://www.mandalayogaashram.com/blog/pancha-kosha>

Tesla objašnjava da se ta prvobitna supstanca eter (akasha) pod dejstvom stvaralačke sile pretvara u materiju, a kada se kretanje zaustavi, materija se vraća u prvobitno stanje. To je jedan od najjasnijih Teslinih opisa porekla materije.

Istražujući duboke filozofske i fizičke paralele između njegovog koncepta univerzuma i drevne istočne metafizike Tesla je opisao kako fizički univerzum funkcioniše na kontinuiranoj, cikličnoj petlji uzajamnih transformacija materije i energije:

„...sva vidljiva materija potiče od primarne supstance, tananosti izvan ljudske zamisli, koja ispunjava sav prostor - Akaše ili svetlo-nosnog etra, na koji deluje životvorna Prana ili stvaralačka sila, pozivajući u postojanje, u beskrajnim ciklusima, sve stvari i fenomene.“

Tesla je verovao da prostor nikada nije zaista prazan. Umesto toga, ispunjen je naročitim medijumom sličnom fluidu koji se naziva etar ili Akaša (sanskritski termin koji je usvojio).

Ovde je zanimljivo da Tesla koristi pojmove iz indijske filozofije (Akasha i Prana) kako bi opisao nastanak materije i pojava u univerzumu. To nije bio deo tadašnje zvanične fizike već njegov pokušaj da poveže nauku i drevne kosmološke ideje.

Ovaj čuveni odlomak otkriva Teslinu sintezu drevne istočne filozofije i fizike 19. veka. Verovao je da sva materija nastaje iz primarnog, bezobličnog medijuma - Akaše ili luminoferoznog etra.

Etar - U fizici 19. veka, naučnici su postulirali „luminoferozni etar“ kao nevidljivi, sveprisutni medijum kroz koji putuju svetlost i elektromagnetni talasi. Tesla je smatrao da je ovaj etar krajnji univerzalni medijum - fluid – vrlo „naročitih svojstava“ koji se ponaša kao čvrsto telo prema svetlosti i toploti, transparentan je za materiju a njegovi efekti se mogu osetiti kroz inerciju.²

Moramo naglasiti da je etar bio OSNOVNI KONCEPT SVIH NAUČNIH TEORIJA do početka XX veka – od Njutnove teorije gravitacije preko Bernoullijeve korpuskularne i Hajgensove talasne teorije svetlosti sve do modernih teoretičara poput Paul Dirac-a John Bell-a³ ...

Akaša je drevni vedski termin za osnovu sve fizičke materije.

Prana je Stvaralačka sila, primarna životna sila ili energija. U Teslinom dinamičkom okviru, ovo je sila ili vibracija koja deluje na inertni etar.

Stvaranje materije: Smatrao je da kada se ova primarna supstanca – etar - nađe pod uticajem mehaničke sile i počne da se kreće u obliku sićušnih, mikroskopskih, ultrabrzih vrtloga (ili „vorteksa“), ona se kondenzuje u fizičku materiju koju percipiramo. Kada ta primarna sila oslabi i vrtložno kretanje prestaje, materija se ponovo razlaže i vraća u stanje nevidljivog etra.

Dok je mejnstrim fizika napustila koncept etra nakon Majkelson-Morlijevih eksperimenata i uspona kvantne mehanike, Tesla je nastavio da razvija mehaničko i elektromagnetno objašnjenje univerzuma. On je univerzum posmatrao ne kao proizvod zakrivljenog prostor-vremena kako je to definisano Anštajnovom Teorijom Relativnosti već kao interakciju između dinamične, beskonačne energije i etarskog fluida. Smatrao je da prostor ne može biti zakrivljen sam po sebi i da je ideja o pretvaranju mase u energiju netačna, jer je masa već sama po sebi oblik energije.

Ove ideje pokazuju Teslu ne samo kao inženjera elektrotehnike, već i kao vizionara koji je razmišljao o kvantnoj prirodi stvarnosti i jedinstvenom polju energije decenijama pre nego što su takve teorije postale deo moderne fizike.

Priroda kao beskrajni energetski sistem

Tesla je verovao da se sve u univerzumu kreće i vibrira što je sažeto u njegovu čuvenu tvrdnju:

„Ako želite da otkrijete tajne univerzuma, razmišljajte u smislu energije, frekvencije i vibracije.“

Iako se ova izjava često pominje ne postoji njen pouzdan originalni izvor pa je treba uzeti sa rezervom ali ona svakako sintetizuje Teslinu specifičnu perspektivu koja odražava njegovu fascinaciju vedskom filozofijom, koju je pažljivo proučavao nakon što ga je sa njom upoznao indijski monah Svami Vivekananda.

Nikola Tesla - Vivekananda

Susret Nikole Tesle i Svami Vivekanande 1890-ih godina doveo je do fascinantnog spoja istočnjačke filozofije i zapadne nauke.

² <https://www.scribd.com/document/614697425/Tesla-on-the-Aether-and-the-Implications>

³ „O etru“, http://www.teslascalar.com/Srp/O_Etru.pdf

Postoje priče o tome da su se Tesla i Vivekananda prvi put sreli u Čikagu na Kolumbijanskoj izložbi, 1893 godine jer su obojica bili tamo u isto vreme - Tesla - da sa Vestinghausom osvetli izložbu a Vivekananda na Svetskom kongresu religija. Ipak o tome ne postoje validni dokazi. Ono što je nesporno i dobro dokumentovano je da su se sreli na prijemu kod poznate glumice Sare Bernar, koji je ona organizovala nakon premijere predstave Izrael (Priča o životu Bude) gde je ona igrala glavnu ulogu.

Vivekananda je Tesli predstavio vedске koncepte prane - univerzalne životne energije, koja je pokretački princip ili pokretačka sila i akaše kao forme pra-materije (preteče ili pra-uzroka materije). Tesla je verovao da se sila i materija mogu svesti na potencijalnu energiju i pokušao je to matematički da dokaže. Želeo je da dokaže da je materija samo zgusnuta energija u etru.

Krajem 1895. godine, Vivekananda u pismu svom prijatelju opisuje ovu Teslinu nameru i sa velikim oduševljenjem govori o dokazu koji bi ujedinio vedsku kosmologiju sa zapadnom naukom. Tesla je bio fasciniran vedskim učenjima koja su mu pomogla da opiše mehanizme univerzuma. Ovaj istorijski susret između naučnika i indijskog filozofa lepo oslikava Teslinu težnju da spoji duhovnost i egzaktnu fiziku.

Iako Tesla nije uspeo u svojoj nameri, slične ideje su samo nekoliko godina kasnije dobile matematičku potvrdu kroz Ajnštajnovu teoriju relativnosti i jednačinu $E=mc^2$.

O etru kao osnovi stvarnosti

Ipak, Teslini uvidi u strukturu realnosti su izuzetno duboki. U svom članku iz 1900. godine, objavljenom u časopisu *The Century Magazine*, „Problem povećanja ljudske energije“ rekao je:

„Večni primalac i prenosilac te beskonačne energije jeste etar.“

Treba imati u vidu da je Tesla ostao privržen konceptu etra čak i nakon što je savremena fizika krenula drugim putem.

Govoreći o prirodi, Tesla kaže:

„Priroda je u univerzumu uskladištila beskonačnu energiju.“

Ove reči svedoče o njegovom uverenju da je univerzum skladište beskonačne energije pri čemu se - korišćenjem „etra“ – možemo domoći ovog univerzalnog, nepresušnog, izvora energije.

Dok je naučna zajednica prevazišla teoriju etra u korist moderne fizike, Tesline vizionarske ideje o obnovljivoj energiji i kosmičkoj moći i danas fasciniraju istraživače širom sveta.

U nastavku prethodnog citata Tesla kaže:

„Samo je pitanje vremena kada će ljudi uspeli priključiti svoju mašineriju za sam točak prirode.“

Tesla je verovao da će čovečanstvo pronaći način da direktno koristi besplatnu energiju iz okruženja umesto da troši ograničene resurse, a ovu tvrdnju je izneo obrazlažući svoje vizije o takozvanoj "energiji iz etra". Govorio je o tome da priroda nudi neiscrpne izvore energije svuda oko nas i da je samo pitanje vremena kada ćemo naučiti da sinhronizujemo svoje mašine sa tim prirodnim ritmovima.

Više je nego interesantno da Gopala Šrinivansan u svojoj knjizi „Tajne Sankhye“⁴, koja razmatra drevna vedska znanja, navodi „Sutru 37“ koja govori o „Ekstrakciji potencijalne energije iz Purusha domena“:

Potencijalna energija može se izdvojiti iz „unutar“ skrivene unutrašnjosti Purusha oblasti ponavljajućim aktiviranjem (tzv. triggerovanjem) primarnog interaktivnog regiona („jezgro jezgra“) sa ekstremno kratkim, ostrim, okidajućim impulsima ulazne energije. Matematička formulacija je izvedena u poslednjih nekoliko Suthri. Večno (trajno) oscilatorno stanje može biti poremećeno aktivirajućim impulsom koji potom oslobađa veliku količinu energije tokom procesa obnavljanja svog harmoničnog oscilatornog stanja.

Više je nego interesantno da i savremena nauka ukazuje na ogromne količine energije „skriven“ u vakumu. Na osnovu vrednosti Plankove konstante i gornje granice kosmološke konstante, prema kvantnoj elektrodinamici, konzistentnost sa principom Lorencove kovarijantnosti zahteva da energija nulte tačke ima vrednost veću od 10^{113} džula po kubnom metru !!! Ova zaista ogromna i nama potpuno neshvatljiva vrednost (jedinica sa stotinaest nula !?) je u nauci poznata kao „Vakumska katastrofa“.⁵

⁴ “Secret Of Sankhya: Acme Of Scientific Unification”, https://www.ivantic.info/Moje_knjige/Srinivasan%20-%20Secret%20Of%20Sankhya%20-%20Acme%20Of%20Scientific%20Unification.pdf

⁵ Cosmological constant problem, https://en.wikipedia.org/wiki/Cosmological_constant_problem

Ravnoteža sila u beskonačnosti

Tesla je naglašavao da u prirodi postoji duboka harmonija i jedna od njegovih osnovnih filozofskih ideja je da univerzum nije haotičan već uređen kroz ravnotežu energija i sila.

Ovaj duboki koncept Nikola Tesla je izrazio u svom članku „Čudesni svet koji će stvoriti elektricitet“ iz 1915. Godine, za časopis „Electrical Experimenter“, gde je opisao prelepu vezu između kosmičke harmonije i ljudskog uma:

„...u skladu sa zakonom očuvanja energije, širom Beskonačnog, sile su u savršenoj ravnoteži i stoga: energija jedne misli može odrediti kretanje univerzuma.“

Ovaj citat odražava njegovo verovanje u međusobno povezani univerzum gde se energija čuva i čak i najmanje radnje – poput prolazne misli ili jednog zraka svetlosti – mogu se proširiti i izazvati monumentalne promene.

Sa druge strane, još 1900-te godine u svom filozofsko-naučnom eseju "Problem povećanja ljudske energije", objavljenom u "Century Magazine", pisao o tome kako jedan impuls energije sa udaljene zvezde – može uticati na sudbinu čovečanstva i promeniti univerzum:

„Jedan jedini zrak svetlosti sa udaljene zvezde koji padne na oko tiranina u davna vremena mogao je promeniti tok njegovog života, mogao je promeniti sudbinu nacija, mogao je transformisati površinu planete ...“

Ovaj citat se oslanja na njegovu fascinaciju zakonom održanja energije i time kako je svaka pojava u prirodi, bez obzira koliko mala, povezana u beskrajno složen proces.

Tesline izjave analogne idejama Vedante, Sankhye i istočnjačke kosmologije

U pojedinim periodima života Tesla je koristio pojmove poput Akashe i Prane na veoma zanimljiv način. Bio je jedan od retkih velikih zapadnih naučnika svog vremena koji je otvoreno pokazivao interesovanje za indijsku filozofiju.

Poznato je da je krajem XIX veka upoznao Swami Vivekanandu, direktnog učenika Šri Ramakrišne, hiduističkog monaha i jednog od najpoznatijih predstavnika indijske filozofije i Vedante na Zapadu koji je Teslu upoznao sa osnovama vedskih znanja po kojima je:

- **Akasha** je najfiniji element, univerzalni „prostor“ ili pra-supstrat svega,
- **Prana** je univerzalna životna energija ili pokretački princip,

tako da Tesla piše:

„Akasha ili svetlonosni eter, na koji deluje Prana ili stvaralačka sila...“

što je analogno vedskom tumačenju po kojem:

Akasha + Prana → grade → manifestovani univerzum.

Drugim rečima, materijalni svet nastaje kada se na prvobitnu osnovu delovanjem energije pojave kretanje, vibracije i oblici.

Materija nije osnovna stvarnost

Jedna od najzanimljivijih Teslinih ideja jeste da materija nije konačna realnost. On je smatrao da je:

- energija fundamentalnija od materije,
- prostor ispunjen aktivnim medijumom,
- materija samo prolazno stanje tog medijuma.

To veoma podseća na vedantsku ideju da je vidljivi svet prolazna manifestacija dublje stvarnosti.

Kosmos kao jedinstvo

Vedanta govori da iza mnoštva pojava postoji jedinstvena osnova — Brahman. Tesla nije koristio taj izraz, ali je često govorio o jedinstvu prirode, povezanosti svih pojava, univerzalnoj harmoniji i ravnoteži sila.

Njegov pogled na svet bio je daleko bliži organskom i jedinstvenom kosmosu nego mehaničkom univerzumu kakav se često pripisuje nauci XIX veka.

Gde se Tesla razlikuje od Vedante?

Ovde je važna razlika.

U klasičnoj Advaita Vedanti:

- svest (Atman/Brahman) je krajnja stvarnost,
- materija i energija su sekundarne manifestacije.

Kod Tesle:

- u centru pažnje su energija, sila i etar,
svest nije razradio kao osnovni princip univerzuma.

Zbog toga bi se moglo reći da je **Tesla bio bliži** nekoj **energetskoj kosmologiji**, dok **Vedanta polazi od svesti koja je temelj svega**.

Zaključak:

Zanimljivo je da neki istraživači smatraju da je Tesla, kada govori o Akashi, Prani i stvaralačkoj sili, zapravo stajao na nekoj vrsti mosta između nauke XIX veka, vedantske metafizike i sopstvene intuicije o univerzumu. Nije postao sledbenik Vedante u filozofskom smislu, ali je svakako bio jedan od retkih naučnika koji je ozbiljno razmatrao mogućnost da su drevne kosmologije sačuvale važne uvide o ustrojstvu sveta.

Zanimljivo je i da su pojedini Teslini opisi "stvaralačke sile" ponekad bliži pojmu **Fohata** iz teozofske literature nego klasičnoj mehaničkoj sili.

U teozofiji, Fohat je transcendentna kosmička energija, odnosno svestrana sila koja deluje kao veza između duha (Božanske Misli) i materije. On je primarni stvaralački impuls koji oblikuje kosmos, sprovodeći ideje iz univerzalnog uma u konkretnu fizičku manifestaciju.

Osnovne karakteristike Fohata uključuju:

Sveopšti život i kretanje: Predstavlja vitalnu silu prirode koja pokreće sve atome, zvezde i svetove. Smatra se "kosmičkom električnošću" koji oživljava univerzum.

Graditelj oblika: Deluje kao "arhitekta" univerzuma. Fohat je instrument kojim Logos (Božanski princip) deluje na stvaranje sveta iz haosa, most između nevidljivog, metafizičkog, i vidljivog, fizičkog, sveta. On objedinjuje i vodi kosmičke zakone.

U kontekstu hinduističke kosmologije Fohat se može poistovetiti sa Šakti, preciznije sa Čit-Šakti – moć čiste svesti, jer oba fenomena predstavljaju svesnu silu koja prevodi duhovni impuls u fizičku manifestaciju.

Mora se priznati da su među najzanimljivijim upravo ovakve teme - kada se sretnu Tesla, filozofija prirode, Vedanta, fizika i pitanje šta je zapravo temelj stvarnosti.

Ono što je posebno zanimljivo kod Tesle jeste da nije bio ni klasični mistik ni klasični materijalista. Dok su mnogi naučnici njegovog vremena svet posmatrali kao skup čvrstih čestica koje se kreću u praznom prostoru, Tesla je često govorio o energiji, kontinuumu, eteru, vibracijama i univerzalnoj povezanosti pojava. Zbog toga ga je teško svrstati u uobičajene kategorije.

Kada se njegove ideje uporede sa Vedantom, uočava se zanimljiv niz analogija:

- Akasha ↔ univerzalni supstrat prostora,
- Prana ↔ kosmička energija ili pokretački princip,
- manifestovani svet ↔ materija i sila,
- ciklična transformacija: Prakrti - Puruša ↔ rađanje i povratak materije u prvobitno stanje.

Međutim, ipak ostaje velika razlika: Vedanta na kraju dolazi do svesti kao temelja svega, dok Tesla uglavnom govori o energiji i dinamici prirode.

Zanimljivo je da bi se fenomen Fohata mogao povezati upravo sa ovom razlikom. U nekim ezoterijskim sistemima Fohat je posrednik između svesti i energije - nešto što „prenosi“ ideju u manifestaciju. Zato je očita određena srodnost između Vedantske prane, teozofskog Fohata, hinduističke Šakti i Tesline „stvaralačke sile“ koja deluje na etar gradeći materiju.

Naravno, to nisu identični pojmovi, ali se kreću oko iste velike filozofske teme: **kako iz jedinstvenog, nemanifestovanog izvora nastaje mnoštvo oblika i pojava koje opažamo kao materijalni svet**.

A to je pitanje koje je podjednako zaokupljalo i drevne rišije, i Teslu, i savremene fizičare. Kroz istoriju su ljudi posmatrali isto nebo, iste zvezde i iste prirodne pojave, a ipak su ih opisivali različitim jezicima - jezikom matematike, religije, filozofije ili mistike. Ono što je fascinantno jeste da se ponekad iza tih različitih izraza nazire isto pitanje:

Šta je ono iz čega sve proizlazi i što sve povezuje?

Tesla je tom pitanju prilazio kao istraživač prirode, rišiji Indije kao istraživači svesti a savremena fizika kroz istraživanje polja, energije i prostor-vremena. Svaki pristup osvetljava deo te velike slagalice.

Možda je upravo zato Tesla i danas toliko privlačan ljudima različitih pogleda na svet - bio je dovoljno rigorozan da ostane naučnik, a dovoljno otvoren da ne odbaci mogućnost da stvarnost ima i dublje, suptilnije, slojeve od onih koje trenutno razumemo i opisujemo postojećim naučnim teorijama.

Ako bih izdvojio jednu misao koja se konstantno provlači kroz mnoga njegova razmišljanja, to je duboko uverenje da je priroda razumljiva i da iza prividnog haosa postoji red. Bilo da ga nazovemo zakonima prirode, kosmičkom inteligencijom ili božanskim poretkom, Tesla je čitav život proveo pokušavajući da taj red otkrije i pretoči u praktična dela na korist i dobrobit čovečanstva.

U Bogradu, 08.06.26. god.

Goran Marjanović, dipl.ing